

1670.

20. Haffmannus, Christianus: De gigantum ossibus.
21. Lehmannus, Theodoricus: De juribus ac privilegiis
senum.
22. Linck, Henricus: De jure accrescendi.
23. Linck, Henricus: De deprecationibus.
24. Linck, Henricus: De juribus fluminum.
25. Linck, Henricus: De responsionibus licitis
atque illicitis.
26. Linck, Henricus: De contractibus innominatis.
27. et Richter, Christophorus Philippus: De jure nuptiarum,
venere illicita.
28. Richter, Christophorus Philippus: De conjunctio-
num significatione.
29. Rikmannus, Johannes: De ordine et methodo cognos-
cendi, praecavendi, curandi ebrietatem et inde ortam
crapulam. 3d. 2.

1670.

30. Schenckius, Johannes Theodorus: De poris corporis humani.
31. Schroeter, Ernestus Fridericus: De canno ferreo ejusdem
que jure.
32. Schroeter, Ernestus Fridericus: De famosis libellis.
33. Schroeter, Ernestus Fridericus: De cessione actionis.
34. ^{b, c} Schroeter, Ernestus Fridericus: De canno. 3 Impl.
1670, 1690 & 1707.
35. Schroeter, Ernestus Fridericus: De libello.

aus.

1670, 21 26
12
2
I. N. D. N. J. C.
Permissu Magnifici Jctorum Ordinis
DE

JURIBUS AC PRIVILEGIIS SENUM

PRÆSIDE
DN. THEODOSIO LEHMAN-
NO, J. U. Dd.

*Præceptore ac Fautore suo honorando
subjectam Dissertationem
placide Eruditorum*

ἐξστειλά

IN ACADEMIA JENENSI

submitter

CAROLUS FRIEDERICUS à Beuse

Eq. Thur.

AUTOR ET RESP.

Ad d. April. cl. 1. LXX.

JENÆ,
Literis WERTHERIANIS.

26

I. N. D. N. J. C.

Eruium Tullium Romanorum Regem, cum illas quinque classes juniorum census faciendi gratia instituisset, in tres quasi gradus *pueritia*, *juventa*, *senectæ*, ætatem Romanorum suorum distribuisset. A. Gellius ex C. Tuberone refert *X. Noct. Att. c. 28.* cum pueros existimasset, qui minores essent annis septendecim, atque inde

ab anno decimo septimo, quod idoneos jam esse Reipublicæ arbitraretur, milites scripsisset, eosque ad annum quadragesimum sextum juniores, quiq; supra eum annum essent, seniores appellasset, cujus distributionis vestigium apud Ulpianum apparet in *l. 8. §. 10. ff. de transact.* manifesto indicio, ætatum humanarum discrimina non tam statim ipsius naturæ intervallo definiri, quin placito moribusque populorum certum at diversum quippiam in ea re constitui ex usu civitatis ac determinari possit.

Exemplo sit, quod pubertatem Jus civile ex annis & quidem decimo quarto in masculis, duodecimo in foeminis, *pr. Inst. Quibus mod. tut. fin.* at Jus feud. Saxonicum anno decimo tertio & sex hebdomadibus. *Lehen. cap. 26. in pr. Schultz ad d. tit. J. lit. b.* Jus Canon. ex habitu corporis æstimat. *c. 5. x. de despons. impub.* Minorennitas de jure civili finitur post vigesimum quintum, *l. 39. §. 3. ff. de minoribus l. 15. §. 6. inf. ff. ad L. Jul. de adulteriis.* jure Saxon. post vigesimum primum. *Land. L. I. Artic. 42.* in Electoribus Imperii ex jure singulari post annum vigesimum octavum. *A. B. cap. 7. & 20.* Ita nec memoratos illos tres ætatis gradus jure Regio designatos posteriori Romanorum jure prorsus atque unice servatos esse constat, sed imò plures ætatum partes usu civili introductas atque distinctas.

Unde Doctores vulgò septem ætatum gradus in Jure observatos referunt, ita ut (I.) sit infantia, quæ comprehendat septem annos vitæ primos *l. 1. §. 2. ff. de administr. tut. l. 18. C. de jure*

Decimum

deliber. (II) Pupillaris ætas usque ad ætatis annum decimum
quartum in masculis, usque ad duodecimum in foeminis, prout
diximus, durans *l. ult. C. quando tut. vel curat. esse def. Macrob. VII.*
Saturn. 7. (III) Pubertas usque ad decimum octavum annum §. 14.
7. *de adopt.* (IV) plena pubertas seu adolescentia usque ad vige-
simum quintum annum *l. 40. §. 1 ff. eod. Paul. III. sent. 4.* (V) Joven-
tus seu virilis ætas, in qua sc. homo *ἐν ἀνδρῶν* sive statu constitu-
tus tantundem recipit per nutritionem, quantum amittit, inci-
piens à completo decimo quinto anno, cui certum terminum,
vigesimo nullum præfixum volunt; verum pro variante in diversis homi-
nibus vigore vel declinatione modò usque ad L. modò ad LX.
annum extendi. (VI.) Senectus, quam usque ad annum octoge-
simum excurrere contendunt. (VII) Senium seu decrepita ætas
durans usque ad centesimum annum, quod longissimum vitæ
hominis tempus dicitur in *l. ult. Cod. de SS. Eccles. l. 56. ff. de usufruct.*
Ita planè Schneidev. *ad §. 4. I. de Adopt.* Quæ divisio in effe-
ctu convenit cum trimembri illâ superius traditâ, & apud Phi-
losophos quoque communiter recepta. Vide Arist. *lib. de ju-
vent. & senect. vita & morte, cap. 18.* & ibi Conimbr. Paul. Zacch.
lib. I. Q. Medico-Legalium, tit. 1. quest. 2. & seqq. scilicet si subdivi-
siones illorum adhibeas, quos refert Harpprecht *ad §. 5. I. de oblig.
que ex del. nasc. n. 72. 73. seqq.*

Non longè abludit divisio, quam ex *l. un. C. Theodos. de his
qui veniam aet. impetr.* notavit Speckhan *cent. I. q. 44.* ubi quin-
que ætatum gradus numerari advertit: Pueritiam, Adolescen-
tiam, firmatam ætatem, perfectam ætatem & Senectutem.

Quemadmodum autem quælibet ætas singularibus à natu-
ra complexionibus, qualitatibus, moribus studiisque donatur;
Vid. Arist. *II. Rhet. 13.* Jul. Cæs. Scalig. *III. Poet. c. XV.* Felden. *p. 3.*
Elem. Jur. univ. c. 8. m. 1. art. 2. & m. 4. seqq. Levin. Lemn. *Libr. de
complexion.* ita LL. quoque necesse habuerunt certa quædam sin-
gulis ætatibus jura applicare. Unde aliæ impuberum, aliæ mi-
norum, aliæ juvenum ac virorum, aliæ denique senum obliga-
tiones, defensiones, dignitates, privilegia, officia ac necessitates
in LL. nostris traduntur.

Quoniam verò præ omnibus ætatibus Senectus in civitate

nostrum semper venerabilis fuit. Namque majores nostri penè eundem
honorè senibus, quem magistratibus tribuebant, docente Callistrato
in l. 45. ff. de jure immunitatis, rem obsequio ac reverentia juve-
nili haud indignam me facturum esse credidi, si in Ipeciminis
Academici argumentum qualemcunque de JURE AC PRIVILEGIIS
SENUM AC SENECTÆ commentationem quamvis tumultuaria o-
perâ elaborarem, proque recepta Academiarum consuetudine
publicæ disputantium censuræ subjicerem, quò iis, quibus me
meaque omnia debeo, saltim aliquam conatum meorum in il-
lustri hac Academia Jenensi huc usque susceptorum fiduciam
conciliarem. In nomine vero Domini nostri JESU CHRISTI, qui
& res penitus desperatas donare & consummare virtutis ma-
gnitudine potest, Const. de concept. ff. §. 2. in f. l. 1. §. 2. in f. C. de V.
I. E. ad omnia consilia omnesque actus semper progredimur.
l. 2. C. de off. pref. prat. Afr.

CAPUT I.

Quid nominis, quid rei sint Se- nes, ac Senecta.

Thef. I.

Rationem originationis curiosiorem Grammaticis relin-
quimus, quorum quidam senes, quasi semineces, quidam,
quasi se nescientes, quidam à segnitie, quidam à sexta ætatis
parte, aliunde alii dictos putant.

II. Analogicè atque interpretativè interdum etiã senes
vocantur ii, quorum, ut Poëta ait,

juvenili in corpore regnat

Mens virtute senex;

& prisci non Christiani tantum sed & pagani viros nõ tam ætate
quàm virtute præstantes Senũ, Presbyterorũ, item Patrũ appella-
tione honorarunt, quo collimans Cicero: *Probo adolescentem, in-*
quit, in quo est aliquid senile; imò sequiori ævo, corrupto jam
Latinitatis flore, puta Caroli Magni ac vicinis ei temporibus
vox *Senior* Dominum significavit, unde & in Libris FF. passim,
ut in c. 1. quib. mod. feud. amitt. c. 1. apud quem vel quos, pro

A 3

Pa-

Patrono ac Domino feudi usurpatur, quasi nulla honorificentior appellatio Domino imponi posset. Nec obscurum rei vestigium superat in eo, quod hodieque Itali, quem Dominum notant, *Signore*, Galli *Seigneur*, Hispani proximius *señor* vocant. Hottom. lex. feud. voce: *Senior*. Sic Alexander Imperator Ulpianum Jctum parentem suum honoris causa nominat in *l. 4 C. locati*. Confer ex sacris *Sap. IV. v. 23. junct. c. 6. distinct. LXXXIV. c. 28, c. II. q. 7.*

III. Synonymicè atque epitheticè senes dicuntur *majores natu*, interdum absolutè *majores*, *longævi*, *annosi*, *decrepiti*, *effati*, *veteres*, unde *vetulus*, *vetustus*, *veterator*, *veterani* milites, *veterana* mancipia, quanquam verbum *veteres* usitatius usurpetur de iis, qui superioribus temporibus vixerunt, cum *senes* dicantur ii, qui ad justam & ultimam ætatem pervenerunt. Vid. *Auf. Popm. libr. de diff. V. voce: Senes item: Vetus. Jason in l. 91. §. 3. n. 9. ff. de V. O.* Varro apud Censorinum *de die Nat. cap. XV.* seniores vocitatos tradit, qui in quarto ætatis gradu ad usque sexagesimum annum sint, quod tum primùm senescere corpus incipiat; inde usque ad finem vitæ unius cujusque quintum ætatis gradum factum, in quo qui essent, senes appellatos, quod ea ætate corpus senio jam laboret. Itaque *seniorem* esse minus est, *senem* esse majus, quod latius ex sententia Varronis deducit August. Buchnerus in *Thes. Fabri, voc. Senecta.*

IV. Quod ad rem ipsam spectat, senectutem ultimam dici vitæ humanæ partem, in qua valdè notabilis deminutio ac lapsus virium accidere solet, inter omnes facilè constat, unde *extrema ætas* pro senectute frequentissimè apud bonos autores usurpatur. In *l. 69. §. 1. ff. de legatis 3.* is dicitur inter seniores numerari, qui desiit esse juvenis. At quando terminari juvenus atque incipere senectus in jure nostro dicatur, variis ac diversis opinionibus obnoxium est inter interpretes litigium.

V. Menochius *L. II. de A. F. Q. cap. 59.* postquam varias variorum de principio senectutis opiniones retulisset, jure nostro receptiorem dicit illam, quam & in præfatione retulimus, *senem* dici, qui annum L. perfecte attigit, usque ad septuagesimum, cujus sententiæ post varias Juris utriusque glossas adstip-

pu-

pulatores citat non paucos. *Fac. l. 2. §. ult. ff. de Decur. l. 3. C. eod. l. 3. C. qui etate L. X.* quibus textibus probatur, excedentes quinquagesimum quintum annum, ut senes & majores, à muneribus personalibus excusari. Quam Menochius sententiam, ut & alteram Abb. *in c. ult. n. 18. X. ut lite non contestata*, quæ septuagenarios senes esse definit, rejicit ideo, quod ii ætatum termini non generatim in omnibus casibus, sed in certis ac particularibus tantum jure constituti reperiantur. Consentit Schneidev. *ad §. 13. Inst. de Excus. tut. & curat. n. 6.* ubi, quot diversis respectibus senex quis dicatur, enarrat.

VI. Neque *l. 11. ff. de Dec. junct. l. 2. §. 8. eodem, aut l. 3. ff. de jure immunit. l. 3. C. qui etate*, probant, quod quidam volunt, annum quinquagesimum sextum senectutis initium in maribus generaliter dici. Adde *l. 13. Cod. de Dec. Nihilo magis l. 12. C. de leg. hered. junct. l. 21. ff. de act. emti vend.* senectutis initium in foeminis annum quinquagesimum primum esse evincunt. Non enim, quod eo tempore parere desinunt, ideo statim in effectu juris pro senibus haberi possunt.

VII. Restat ergò, ut cum Menochio d. I. id in casibus, in quibus certus ætati terminus non est assignatus, totum Judicis arbitrio relinquamus, quando aliquis senex sit habendus *l. 2. §. 7. ff. de vac. & excus. munerum, d. c. fin. x. ut lite non contestata*, quemadmodum & Sichardus *in l. 3. C. qui testamenta facere poss.* Judicem ex qualitate personæ, complexionis, professionis hoc debere æstimare ait. Nam forte, inquit, non erit senex, qui multos annos habet propter complexionis bonitatem; & è diverso erit senex, qui est XL. vel L. tantum annorum, fortassis vitio complexionis & etiam studiorum, quæ solent præmaturam senectam arcessere. Consentit Dn. Brunnemann. *Process. civ. cap. 20. n. 87.* ut possis de principio senectutis ferè dicere, quod de termino Cicero, cum ait: *omnium etatum* (at certe in legibus nostris non usquequaque; intellige ergo secundum stata in singulis naturæ tempora) *certus est terminus; senectutis autem nullus est certus terminus, rectèq; in ea vivitur, quoad munus officii exequi ac tueri possit.*

IIX. Sanè in Camera Imp. quinquagenarios pro senibus

re-

reputari atq; pro testibus ad perpetuam rei memoriam admitti docet Gail. *I. observ. 92. n. 7.* ubi nec eum ipsum terminum in peste admodum rigidè observari tradit. Menochius autem *d. l.* refert in dominio Mediolanensi sexagenarios ad hunc effectum pro senibus reputari. Junge Trentacincq. *var. resol. lib. I. tit. de V. S. Resol. 4. fol. 262.*

CAPUT II.

De

Divisione Senectutis.

Thef. I.

DOctores, uti ex supra allatis liquet, senectutem in duas partes vulgò diviserunt, *senectutem* in specie dictam sive primam & *senium* sive ultimam & decrepitam senectam. Illa est, in qua evidenter declinant vires & calor naturalis; superest tamen voluntas & promptitudo ad agendum, in cuius & initio & termino assignando mira tamè est inter ipsos opinionum varietas. Hæc, quæ & delira dicitur, est totum illud, quod restat, vitæ claudendæ spatium, in quo exangues jam capulares & letho proximi senes, de qua maximè exaudienda, quæ de oneribus atque incommodis senectutis in ore omnium frequentantur. Vide Franc. Petrarch. *lib. II. de remediis utriusq; fort. dial. 83.* Paul. Zacch. *d. l. q. 9. & seqq.*

II. Menochius citato loco Galenum *L. V. de tuenda sanitate cap. ult.* senectutem tripartitò dividere commemorat. Prima pars ex ipsius sententia est *ὠμογερότων* sive eorum, quorum adhuc viridis est ac vegeta senectus, nec corporis viribus exhausta & consilio prudentiaque maximè pollens, adeoque rei publ. muneribus nondum planè eximenda, quam Menochius à 50 ad 60, annum vult excurrere. Secunda *γερότων*, sive eorum, quorum & corporis & animi vires hebescere jam paulò magis incipiunt, quam à 60 ad 70 vult extendi. Tertia *πεμπελών* decrepitorum jam & in extrema vitæ hyeme degentium, atque adeo alterum pedem in cymba Charontis jam habentium, quæ pars, quicquid reliquum est vitæ, complectitur. Quæ
di.

divisio quanquam suspecta videatur *P. Zacch. d. L. I. tit. 1. q. 9. n. 25.* non nimis tamen aliena est à legibus nostris, quæ pro diversis his partibus diversa quoque senibus jura atque privilegia attribuant.

III. Senibus in prima parte versantibus excusatio à Decurionatus honore conceditur. *l. 11. ff. de Dec. cœterum ab hoc honore ad alium nulla vacatio competit l. 5. ff. de vac. & excus. mun.* Foeminae quinquagenariae partus legitimus habetur *l. 12. C. de legit. hered.* qua de re dubitatum fuisse non tantum ex dissensionibus plerorumque Philosophorum, Arist. *V. de hist. anim. c. 14.* Plin. *7. Nat. hist. c. 14.* sed & exemplo Constantiæ matris Frederici II. Imperatoris quinquagenariae docemur, quæ, ut omnem à se suspicionem suppositi partus (de qua se tamen nec A. Crantz. *VII. Metropol. c. 38.* satis purgasse visa est) amoliretur, An. 1200. volente marito Henrico VI Imp. publicè omnibusq; videntibus in Sicilia peperit. Menoch. *I. de A. J. Q. c. 89. n. 60.* Henric. Salmuth. *in not. ad L. II. Rerum memorab. Panciroll. Tit. 10.* de horolog. quare & quinquagenariarum nuptiæ, de quibus olim Lege Papia Poppæa cautum erat, ne mulier 50 annorum sexagenario nuberet, postquam jam olim à Claudio illud legis caput quoad mares esset sublatum, Suet. *in Claud. cap. 23.* Alex. ab Alex. *L. IV. Gen. dier. c. 26.* à Justiniano in sequiori quoque sexu rectè confirmatæ leguntur *l. 27. C. de nuptiis.* Quamvis enim forte finis primarius conjugii deficiat, non deficit tamen secundarius, scilicet mutuum adjutorium. *Add. c. 2. c. 33. q. 1.* Da. Strauch. *Diss. ad ff. II. aphor. 9.* Gerhard. *de matrim. §. 233.* junge de nuptiis senum Albericum Gentilem *L. V. de Nuptiis c. 3.*

IV. Secundam partem ingressis etiam adoptandi facultas datur *l. 15. §. 2. ff. de adopt. ratio est, quia hi jam propter effectam senectam plerunque desinunt generare ac cives reipubl. submittere possunt.* Arist. *VII. de hist. Animal. c. 6.* Ergo solatium orbitatis & hæredem per adoptionem, hoc est, civilem generationem, habeant. Tiraquell. *de LL. conjug. l. 6. n. 12.* Hi tamen à muneribus nondum liberantur, ne tunc quidem, cum sexaginta quinque annos impleverunt, *l. 1. §. 3. ff. de vac. & excus. mun.* Turbat, quod Nepos Atticum in vita ejus nitidissime scripta *ε. X. n. 3.*

B

ata-

ætatis vacatione bello civili usum commemorat, cum haberet annos circiter sexaginta. Sed hæc lectio non immeritò Henr. Ernstio jam olim suspecta visa, quem in commentario ad d. l. consulas licebit. Possis fortè dicere, cessantibus inter arma civilia legibus, facilè id gratiæ datum esse.

V. Ratio verò, quare ab honoribus citiùs, quam à muneribus vacatio detur, est hæc: Jus personarum, quod imperantium ac subditorum obligationes inter se connectit, in eo versatur, ut illi his provideant, ne ad bene beateque vivendum in sua cuique civitate quicquam desit, hi vero patrimonio suo juxtà atque operis finem istum, quantum in se est, adjuvent atque promoveant, quod, cum à plerisque segniùs fiat, frequenter accidit, ut desint, qui munera publica (quæ sunt ejusmodi patrimonii aut operarum præstationes salutem Reipubl. concernentes) in specie ita dicta libenter ac promptè velint suscipere, *arg. l. 12. in fin. ff. de Decur.* nunquam autem ferè deficiant, qui honores velint gerere, imo plerumque homines etiam cum sumtu & onere honores sibi ambiunt avidèque consecretantur. *Frantzka. ad §. 13. Inst. de excus. tut.* Eo citiùs igitur exsolvuntur cives necessitate honorum suscipiendorum, quò & faciliùs reperiuntur alii, quibus volupe sit eos accipere & difficilius, qui munera onerosa libenter subeant. Munera autem invitis quoque imponuntur. *l. 214. ff. de V. S.*

VI. Quod tertiam denique partem attinet, majores LXX. annis à tutela vacationem habent *§. 13. f. de excus. tut.* ut ne volentes quidem admittantur, quia pupillo omninò inutile foret, talem habere tutorem, qui suis vix ipse rebus hoc ætatis superesse potest, quod ipsum tamen cape de tutela suscipiendâ, non verò suscepta, in cujus administratione ob cognitam semel pupillorum ac patrimonii conditionem minus difficultatis habituri præsumuntur, nisi fortè aliam probabilem causam simul allegent, ut valetudinem *l. 10. l. 11. l. 40. ff. eod.* sed & à cæteris muneribus civilibus, quæ labore & corpore implentur, vacant septuagenarii. *l. 2. §. 1. ff. de vac. l. 3. §. 6. & 12. ff. de mun. scil. à personalib. l. 3. de jure immunit. l. 10. C. de Decur. l. ult. C. qui etat. l. profess. L. X. non item à patrimonialibus l. 10. ff. de vacat.* Unde
ne

neque ab annona neque ab angariis neque à verrhedo neque ab hospite recipiendo excusantur. l. 18. §. 29. ff. de muner. l. u. ff. de vacat. & excus.

VII. Excessisse autem oportet annum septuagesimum addèdò, ut is, qui agit supremum diem ejusdem anni, eo die ad tutelam vocatus non excusetur, cum major septuagenario esse debeat l. 74. in f. ff. ad SCt. Trebell. Anton. Faber. L. I. Jurispr. Pap. tit. 24. princ. 1. Licet enim in honoribus favoris causa annus captus pro completo habeatur l. 8. ff. de mun. & honor. in immunitatibus tamen sive privilegiis & excusationibus ab oneribus secus est, d. 1xx. & l. 3. ff. de jure immunit. Neque obstat d. l. ult. C. qui etate vel prof. quæ vel exaudienda de muneribus, quæ non merà corporis opera ac labore expediuntur, vel ibi pro quinquaginta quinq₃, quod post Cujacium plerisque visum, legendum septuaginta, cui correctioni & sequentia verba: cum itaq₃ septuagenario majorem &c. favere videntur. Error natus ex notis LV. & LXXV. Vide Bachovium ad Treutl. vol. II. disp. 9. th. 2. lit. c. in f. adde Carpzov. L. V. Respons. 90. n. 16.

IX. Climactericos autem senectutis annos, quoniam ad institutum nostrum parum faciunt, suis autoribus transmittimus. Vide Bisciol. Var. lect. II. c. 1. It. Hor. Subces. L. XV. cap. 8. Petr. Cunæi. orat. 4. Sicut nec ad institutum nostrum valdè facere videtur, quod quadruplicem senectam scilicet natura, gratia, culpa & æterna gloria nescio ex quibus autoribus tradit Albericus à Rosate in suo diction. voce: Senium.

CAPUT III.

De

Privilegiis Senum in causis civilibus.

SECT. I.

De privilegiis, quæ in honorem senectæ senibus indulgentur.

Thef. I.

NON Aristotelis modò, sed ipsius naturæ ac rectæ rationis

B 2

ver-

verbum est: τὸ πρεσβύτερον τιμιότερον. Antiquitas omnibus rebus venerationem & religionem addit, unde Justinianus venerandam antiquitatem sæpius vocat. Græci senes dixere γέροντας ὅτι τὸ γράειν, quod honore & præmiis affici debeant. Plato sanctissime: πᾶς νέος ἡμῶν αἰδέσθω τὸν ἑαυτὸς πρεσβύτερον ἔργω τε καὶ λόγῳ. Quam grata porro senum reverentia atque honor sint sanctissimo numini, severa ejusdem præcepta de honorandis senibus docent Levit. XIX. vers. 32. add. Sirac. VIII. 7. Ex hoc fonte procul dubio derivatum illud Homeri:

Ἄθανοι τιμῶσι παλαιότερος ἀνδράπας.

Suffragatur omnium moratiorum gentium consuetudo, inprimis autem Lacedæmoniorum, qui juxta stylum in sacris quoque frequentatum magistratus suos πρεσβυγενεῖς natu grandiores & γέροντας senes appellabant. Justin. L. III. c. 3. inter Lycurgi instituta & hoc commemorat: Maximum honorem non divitum & potentium sed pro gradu ætatis senum esse voluit. Nec sane usquam terrarum locum honoratiorem senectus habet. Cujus rei sanctitatem cum advena quidam Spartz observasset: in solâ, inquit, Spartzâ expedit senescere.

II. Strenui horum æmulatores Romani, apud quos neque generi neque pecunia præstantior honos tribui quam ætati solitus: majoresque natu à minoribus colebantur, ad Deum prope & parentum vicem: atque in omni loco inque omni specie honoris priores potioresque habiti; à convivio quoque seniores à minoribus domum deducebantur, quæ verba sunt Gell. II. Noct. Att. XV. cui consonat Poeta Juv. Sat. 13.

Credebant hoc grande nefas & morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
Plum domi farra & majores glandis acervos:
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis.

Ipsum Senatus nomen à senio acceptum, de quo Ovid.

Nec nisi post annos patuit tunc curia seros
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Mirè hæc congruunt cum allegato superius Callistrati responso in l. 5. ff. de jure immunit. Vide quæ de honore senum Tiraquell.

in

in *prefat. de Jure primogen. congeffit.* Adde Panorm. in c. *statuimus* 15. x. de *major. & obed. Felin. in rubr. & c. 1. eod.* Majora senibus, quam mulieribus competere privilegia, sententia est Cache-rani *decif. 123. n. 3.* Junge Ernest. *Cothm. L. V. R. Acad. 44.* Mascard. *vol. III. de probat. concl. 209.* Balb. *decif. 109.*

III. Hūc ergo referimus omnia privilegia, quæ senibus jux-tà diversos senectutis terminos sunt indulta, ita ut judicis ar-bitrium ibi locum nullum inveniatur, quando, non obstante, vege-tus aliquis an infirmus, prudens an repuerascens, omnes senes, qui determinatum illud vitæ spatium confecerunt, æqualiter iis frui constitutum est. Eò spectat munerum vacatio, de qua in *d. l. 5.* statim subjicitur: *circa munera quoq; municipalia idem honor senectuti tributus est.* Cæterum hūc & ipsa ab honoribus va-catio pertinet, cum ob rationis identitatem (omnis enim honor jux-tà quoque onus est) tum ob generalitatem vocabuli mune-ris, quod licet in angustiori significatu ab honore differat, in ge-nere tamen & laxiùs acceptum eundem comprehendit. *Fac. l. 13. C. eod. junct. l. 5. ff. de vacat. l. 1. l. 3. C. de Decur.*

IV. Porrò cum & testimonium dicere sit inter munera publica, omnesque regulariter in iudicium venire ad testandum tam in civilibus quam criminalibus causis debeant *l. 16. l. 19. C. de test. l. 2. §. 1. 2. ff. si quis caution. Frideric. in process. c. LVII. n. 19. seqq. LL.* tamen nostræ inter exceptas ac privilegiatas perso-nas referunt senes. Neque enim hi, quamvis ad testimonium ferendum per se non sunt inhabiles bene scil. se habentes. *Struv. XXIX. 38.* inviti testimonium dicere coguntur *l. 8. ff. de test. junct. l. 3. ff. de jure immunit.* nisi alia ratio subsit, ut in anu ob-stetrice *l. 3. §. 6. ff. de Carbon. ed.* aut veritas aliter haberi nequeat, *Gail. I. O. 100. n. 15. Dn. Brunnemann, ad d. l. 19. C. de testibus. Dd. in c. 1. x. de testibus cog. c. 2. c. XIV. q. 2.*

V. In honorem senectutis & id interpretamur, quod actio-nes eorum gratia competentes, quæ gerontocomiis vel inter vi-vos vel per ultimam voluntatem donata, vendita, ac quovis mo-do relicta sunt, non aliter nisi centenaria præscriptione finiuntur. *l. 23. C. d. SS. Eccles.* ubi tamen per subj. *auth.* hæc præscri-ptio quadragenaria effecta, quæ & in foro Sax. observanda.

Nov. Aug. p. II. c. 5. ibique Dn. Carpov. & I. R. 35. Dn. Struv. in
progymnasm. ad C. ad d. l. 23. q. 2.

VI. Ita quæ in alimenta senum relinquuntur, ad honorem
civitatis dicuntur pertinere, l. 122. ff. de leg. I. quorum favor & hoc
expressit, ut de iis, nisi autore prætoris, transigi nequeat l. 8. junct.
§. 10. ff. de transact. Idem favor & gerontocomia, quarum in LL.
nostris crebra mentio, in bene constitutis Rebuspublicis pas-
sim erexit.

VII. Porro inter æqualis dignitatis collegas honoratior
habendus senior ac primo loco collocandus, arg. l. 1. ff. de alb.
scrib. arg. l. 2. C. de præfect. prætor. L. XII. ibi: sit igitur sedes prior an-
te proventis, locus conspectior, decernendi loquendiq; facultas anti-
quior, cui est splendor adepti magistratus vetustior.

IX. Ita Doctor senex præferendus erit juveni, Alciat. in
tr. de præsumt. reg. 1. præsumt. 45. Vid. Walther. de privilegiis Dd.
quò spectat, quod Bullæus consil. 3. n. 48. dicit; antiquos Doctores
modernis magna veneratione præstantiores pondere, numero &
mensura.

IX. Si de tabulis testamenti deponendis agitur, senior
semper præfertur l. ult. ff. de fide instr. ita senioribus liberis so-
lent parentes clavum & anulum custodiæ causa relinquere l.
77. §. 21. ff. de Legat. 2.

X. Cæterum si administratio alicujus rei seniori filio con-
cessa, post ejus mortem non ipsius descendentes, sed senior in
familia succedere debet. Magnif. Dn. Richter / p. IV. C. 1. per tot.
nisi sc. ei tanquam primogenito concessa sit administratio.

SECTIO II.

De Privilegiis, quæ Senibus ob prudentiam & auctoritatem tribuuntur.

Th. I.

NOTabiliter Cicero de Senectute ait: Non viribus aut veloci-
tatibus aut celeritate corporum res magna aguntur, sed consilio,
auctoritate, sententia, quibus non modo non orbari sed & augeri se-
nectus solet. Lucret. L. III.

Nam-

*Namque ubi robustis adolevit viribus ætas
Consilium quoque majus & auctior est animi vis.*

Tunc demum sanæ mentis oculus acutè cernere incipit, ubi corporis oculus incipit hebescere, Seneca censet: neque ignoratum est illud vetus verbum: Rempublicam servari consiliis senum, hastis juvenum. *Vid. Arist. VII. Pol. 9. Plutarch. in libello: an seni Respubl. gerenda, cui consonat illud Euripideum:*

*παλαιὸς αἰὼν, ἔργα μὲν νεωτέρων
βελαι ἢ ἔχσει τῶν γεραιτέρων κρατῶν.*

II. Ordo itaque naturæ semper præfert senes, ut quæ à minus perfecto ad perfectum progressa juventutis obsequium, imperium senectutis docet, *Arist. VII. Pol. 14. idque vel inter brutæ observari testis est idem IX. Hist. Animal. Plin. L. II. c. 40. quod nec rustico ignoratum canenti:*

Tu major, tibi me est æquum parere Menalca.

III. Plato in suam *Republ.* non nisi quinquagenarios admittit 3. & 5. *de Republ.* quod apud Spartanos aliosque observatum constat. Solon valde juvenem neque magistratum gerere neque consulere permisit, nisi optimè à mente constitutus esset.

IV. Leges nostræ minores ab omnibus muneribus publicis, quæ non sunt patrimonialia, arcent *l. 8. ff. de mun. & honor.* Et fuerunt apud Romanos non solum gradus honorum, sed & singulis gradibus certa ætas candidatorum definita, alia in quæstura & ædilitate, alia in prætura, alia in consulatu, ita ut ad dignissimos non nisi provecta jam ætate aditus daretur, idque per leges annarias effectum, quas rei Romanæ grande olim fulcrum extitisse *Lips. not. ad 3. Pol. c. 4. arbitratur. Ovid V. Fastor.*

— *fnitaque certis*

Legibus est ætas, unde petatur honos.

Consule *Car. Sigon. de antiquo jure civ. Rom. L. II. c. 2. Barnab. Brissou. l. 3. Antiquit. c. 2. Tholof. lib. IV. de Rep. c. 5. Lips. de magistrat. Rom. c. 4. 5. 6.*

V. In successione regni inter mares aut inter fœminas, ubi mares deficiunt, præfertur natus maximus, quod is iudicio aut perfectior jam esse aut prius futurus creditur. *Cyrus apud Xenono-*

nophontem: Imperium relinquo majori natu, ut quem par est re-
rum esse peritiorum. Hug. Grot. de J. B. & P. L. II. c. 7. aphor. 18.

VI. Hinc ortum jus primogenituræ passim gentium fre-
quentatum, hinc majoratus ac Senioratus in Hispaniis præci-
puè usitati, de quibus vide Jac. à Saa de jure primogen. Goldasti
Senior sive de majoratu. Ludov. Molin. de Hisp. primogen. Besold.
L. I. Pol. 6. n. 18. Sane in feudis Regalibus primogenitus semper
reliquis præfertur Dn. Struv. in Syntagm. feud. c. XI. aph. 5. n. 5.
Tholosan. VII. de Republ. c. 9. Becker. de Jure publ. cap. 8. n. 7.
Arnifæ. I. doct. pol. c. 9. S. quod vero alicubi, seqq. adde A. B. tit.
4. & 27. Ex neglecto hoc ac violato inter Principes jure gra-
vissima bella, funestissima parricidia secuta esse, experientia
docuit. Bod. VI. de Rep. 5. vide Harprecht. ad pr. Inst. de hered. quæ
ab intest. n. 145. & seq.

VII. Huc spectat, quod, cum jure communi tutela agna-
tis æquali in gradu constitutis æqualiter omnibus deferatur
S. ult. l. de cap. demin. Jure tamen Sax. præfertur natu major,
seu senior. Dn. Philip. Us. Pract. I. L. I. Eccl. 81. quem ordinem
& A. B. in proximis agnatis, quos ad tutelam impuberum E-
lectoratus alicujus heredum vocat observari voluit, ibid n. 7.

VIII. Senes præsumuntur & expertiores (unde & tertium
oculum habere dicuntur, usum & experientiam, quæ magistra,
rerum efficax dicitur c. 6. de elect. in 6.) dehinc virtuosius magis ac
prudentes magisque religiosi ac salutis æternæ memores, quam
juvenes, c. 15. x. de presunt. c. sciendum 26. c. 26. q. 4. l. ult. C. ad L.
Jul. repetund. quæ canonisata c. sancimus 26. c. 1. quest. 7. Menoch.
VI. presunt. 47. n. 5. Tiraquell. d. præfat. n. 155. Alciat. tract. de
presunt. Reg. I. presunt. ult. ad fin. quique neget senes esse pru-
dentiores juvenibus, per quindecim testes id probare debet,
Mascard. de probat. V. III. conclus. 1295. n. 3. Ayrex. process. jur.
hist. part. I. c. 1. observ. 2.

IX. De rusticorum senum autoritate honorificum est te-
stimonium Proculi in l. 79. §. 1. de leg. & fideicommiss. 3. Unde
porro est, quod Seniores tres vel quatuor ad jurandum pro u-
niversitate admittuntur, Carpz. p. I. c. 13. def. 1. nisi forte junio-
res exactiorem negotii notitiam habeant, ibid, def. 1. 2. & def. 4.
n. 2.

n. 2. & per seniores tres vel quatuor ex universitate nec per Syndicum juramentum calumniæ præstari debet. Carpz. III. Resp. 41. Struv. Exercit. XVII. th. 37. Estque in genere verum, senis testimonio magis credi, quam juvenis, c. 3. c. XXXV. q. 6. Gl. & Dd. in l. 3. ff. si cert. pet. Mascard. d. conclus. 1295. n. 4. add. Felin. & Dn. Richter in cap. 32. x. de test. & attestat. Carpz. process. Jur. tit. XIII. art. 3. §. 10. n. 66. seqq.

X. Huc allegamus jus privatæ animadversionis in propinquos agnatos junioribus concessum *Lun. C. d. emend. propinq. ibi: in corrigendis minoribus pro qualitate delicti senioribus propinquis tribuimus potestatem, & mox: Auctoritas corrigat propinqui juvenis erratum & privata animadversione compescat,* quod & apud Spartanos senectuti generaliter datum, quæ sæpe in adolescentum vitia animadvertibat, si pædonomus, cui publica illa cura commissa erat, abesset, qua de re latius Tiraquell. d. pref. n. 141. Menoch. d. A. I. Q. L. II. c. 364. n. 7.

XI. Juniores à senioribus regulariter informari debent: verè enim in Nov. 5. c. 3. inf. dicitur: *Seniorum conversatio juventutis educatio perfecta.* Neque tamen, quod juvenes dociliores sunt, arg. l. 37. ff. de edil. ed. senem pudeat discere, exemplo Pomponii in l. 27. ff. de fideicommiss. libert. Servii Sulpitii in l. 2. §. 43. de O. I. Accursii, quem quadragenarium ad studium Juris accessisse constat, ut Doctor in altero seculo fore existimatus fuerit. Id est, quod antiquus Sapiens fatetur:

μεγίστων δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενον.

XII. Ad prudentiæ senilis causam referunt nonnulli, quod l. 15. ff. de fideicommiss. lib. dicitur: *interesse nonnunquam à senepotius manumitti quam à juvene.* Aliter & fortè meliùs ibi Gl. quæ causam rei in operarum (quas tot tantasque Patrono seni, ut qui citius mori præsumatur, arg. l. 68. ff. ad L. Falcid. haud fit præstiturus libertus) diminutione ponit, arg. l. 24. §. ult. ff. de fideicommiss. libert. Explicationem Coll. J. Arg. d. t. th. 19. conciliaverit cum gl. l. 47. ff. de op. lib.

XIII. Senatum ac magistratus ex senibus constitui, perpetua moratorum gentium consuetudo. Ita in judiciis Judaicis non nisi seniores populi iudices constituti. Jun. Q. pol. LXXXII. In exercitu Alexandri M. ordines nemo nisi sexagenarius duxit,

C

ut,

ut, si principia castrorum cerneres, senatum te alicujus reipubl.
videre diceres. Just. L. XV. Generaliter enim seniores antefe-
runtur junioribus in honoribus, dignitatibus & officiis tam se-
cularibus, quam Ecclesiasticis, Menoch. d. l. n. 8. Besold. conf. 1.
n. 27. & seqq. ex notissimis politicorum doctrinis.

XIV. Denique in dissensionibus ac contradictionibus re-
busque dubiis definiendis ac terminandis rectius sequimur se-
niores c. 3. dist. 20. c. 28. in f. distinct. 50. Bald. in l. 19. C. de jure delib.
n. 11. licet juniorum vota sint paria. Dn. Brunnem. ad l. un. C. de
conf. & non sparg. ab his miss. nisi scil. de lucro aut spe lucri cer-
tet senior aut alias dolose versetur. Cothman. III. Resp. 10. n. 13.
Nestor apud Homer. I. Iliad. quanquam bonum esse Diomedis
junioris consilium agnosceret

*Es juvenis tamen & posses mihi filius esse,
atque adeo sequi se illum haud posse reponit.*

SECTIO III.

De privilegiis, quae senibus ob infirmita- tem concessa.

Thef. I.

Senectus non omnibus contingit talis, qualis Virgiliano nau-
tae, de quo canitur:

cruda viro viridisq. senectus
aut Plautino illi seni, qui de se gloriatur, Mil. 3. sc. 1.
*clare oculis video, pernix sum manibus,
pedibus mobilis.*

De Catone Portio Livius: quem ne senectus quidem, quae solvit o-
mnia, fregerit, qui sextum & octogesimum annum agens causam
dixerit, ipse pro se oraverit scripseritq., LXXX. anno Serv. Gal-
bam adduxerit in judicium.

II. Naturale enim est virium corporis decrementum in
senectate, quae tametsi nec febres nec aliae morbosae affectiones
urgeant, ipsa per se morbus dicitur Comico Phorm. act. IV. sc. 1.
quod ita metaphoricè, non propriè dictum puta, neque enim
senectus est id, quod esse morbus describitur à Jcto in l. 1. §. 7.
ff. de edil. edict. vide Harpprecht. ad §. 1. I. per quos agere poss. n. 172.
sic

sicque senescere dicitur de potentia decrescente. Cornel. Nep. Alcibiade: Atheniensium opes senescere, Lacedaemoniorum contra crescere. Sen. Epist. 91. Urbium, imperiorum, gentium nunc floret fortuna, nunc senescit, nunc interit.

III. Quamobrem & senes inter valetudinarios ac infirmos connumerari volunt Dd. c. 7. verb. verum ætatis x. de votis c. 1. vers. si autem Episc. de Cler. agrot. in 6. l. 122. verb. infirmæ ætatis ff. de legat. I. quod ipsum præsumtivè saltim verum esse docet & latius declarat Menochius lib. VI. præsumt. 26. n. 1. seqq. n. 22. 26. & de A. I. Q. Lib. II. c. 60. n. 7. seqq. & de decrepitis tantum atque gravi senio confectis intelligit Harpprecht. d. l. n. 173. ubi & senes exemplo valetudinarios Procuratores esse haud posse concludit, arg. l. 9. l. 54. ff. de Procurat.

IV. Sicut autem corporis: ita & animi quædam senectus est. Evenire enim solet, ut ipse etiam animi vigor, qui cum ætate augeri ac maturescere penitus consuevit, in decrepita ætate sæpè deficiens confirmet, verum esse, quod vulgo dicitur: senes bis pueri. Plaut. in Merc. act. II. sc. 2.

Senex cum extemplo est, jam nec sentit nec sapit,

Ajunt solere eum rursus repuerascere.

In quibusdam, ait Seneca epist. 4. non pueritia sed, quod gravius est, puerilitas remanet. Quin imo jam tum post annos duodequingenta ingenii vigorem remitti Aristotel. in Politicis censet. Bulgarum antiquum Glossatorem adeò consenuisse atque in pueritiã relapsum referunt, ut luderet ad pulverem cum pueris. Vid. Erasmi Chiliad. I. cent. 5. adag. XXXVI. conf. 2. Sam. XIX. vers. 35. Carpz. pr. Cr. q. 62. n. 29. q. 144. n. 5. Quibus talibus, cum nec sine curatoris auxilio relinqui debeant, Prückm. conf. 19. n. 9. non est dubium extra ordinem succurri debere, ex cap. si qua alia, præsertim in mitigatione pœnæ, de qua infra.

V. Subventum itaque infirmitati senum in multis causis. Quemadmodum enim damnum rei, quod senectute contigit, non est periculo ejus, penes quem ex contractu fuerat l. 5. §. 4. ff. commodat. ita senibus imputandum haud est, si ætatis atque effecti jam ac languidi corporis vitio omnia juniorum officia exequi nequeant.

Sat patrie Priamoque datum,
non solum per operas Reipubl. jam olim aut animi provisione,
aut corporalis laboris intentione praestitas, sed & per sobolis
submissionem, quae in eorum vices succedat. Unde jure merito
senibus vacatio datur, de qua supra diximus arg. l. 39. §. 2. in fin.
ff. de administr. tut. l. 20. C. de negot. gest.

VI. Neq; tamen ob solam infirmitatem senile Ecclesiasticus
aliusve minister ab officio removendus, quia omnino injustum, ut
si molestia corporis ingruat, honore suo privetur agrotus c. 1. c. 7. q. 1.
imò vetitum Episcopo viventi successorem constitui. c. 3. 4. 5. 6.
10. 14. 17. d. 9. sicut nec ob modicam infirmitatem ac tolerabi-
lem senectam Episcopo cedere ac renunciare licet, text. pulcher.
in c. 10. x. de renunt. ibi: nam si pro qualibet & c. Quae enim pru-
dentia & consilio exequenda sunt, debilitato corpori non remittun-
tur, l. 2. §. 7. ff. de vacat. mun. Audiendus tamen Episcopus senex,
qui ob probabilem ac sufficientem infirmitatem, per quam scil.
impotens redditur ad exequendum officium pastorale, renun-
tiare ac cedere desiderat, aut coadjutorem petit c. 17. 18. c. VII.
q. 1.

VII. Porrò donare adeò non vetitum seni l. 16. C. de donat.
Moz. de donat. tit. de person. n. 5. quemadmodum nec transigere,
arg. l. 27. C. de transact. ut & donationes inter virum & uxorem
regulariter prohibitae concessae olim fuerint, quando ob sene-
ctutem matrimonium commodè retineri nequibat l. 61. ff. de do-
nat. inter V. & II. At novo jure, quo & hodie utimur, ob sene-
ctutem nullum divortium conceditur. Nov. CXVII. c. 12. Ita nec
feuda concedere prohibentur senes, Alvarot. in c. per quos fiat
investit. Schneidev. Epit. feud. p. 3. n. 74. Notandum verò, quod
donatio à sene ætate fesso facta mortis causa facta in dubio
censetur, non secus ac si ab ægrotante facta esset l. 3. & 5. ff. de
mort. causa donat.

VIII. Porro senex suprema sua dictare non prohibetur,
l. 3. C. qui test. facere. nisi jam senio confecto emortuoque cor-
pore senilis stultitia, quae deliratio appellari solet, impedimen-
to sit, arg. l. 4. C. eod. Simon. de Præt. de interpr. ult. vol. L. II. in-
terpr. 1. dub. 1. solut. 4. n. 22. itaque Lips. Jct. in causa domi
nota

nota respondisse memini A. 1662 quam limitationem & in se-
ne donante suggerunt Bald. in d.l. 16. C. de donat. Harppr. ad §. 2.
I. de donat. n. 7. Ratio est, quia, utcumque aliquis sit senex, ut-
cumque infirmus, tamen semper præsumitur esse sanæ mentis,
text. & gl. in l. 5. C. de codicill. Neque testamentum facere,
qui est actus voluntatis ac iudicii, corporis sanitatem necessa-
riò requirit. l. 2. ff. qui test. fac. l. 2. ff. de vacat. mun. Hinc nata
Notariorum practica in formulis testamentorum: Titius
quamvis æger corpore, tamen sanus mente &c. de qua & quid
probet Sichard. Gilcken. Brunneiman. in d.l. 3. & Berlich. p. 3. con-
clus. 5. n. 14. videndi.

IX. Infirmitas senum ac metus mortis receptissimum in
foro testimonium ad perpetuam rei memoriam iatroduxit, cum
aliàs regulariter ante litis contestationem testes nequeant pro-
duci c. quoniam frequenter x. ut lit. non contest. Ubicunque enim
est periculum in mora, receditur à regulis juris communis l. 5.
§. 12. ff. de O. N. N. l. 1. ff. damni infecti l. 5. ff. de hered. pet. de quo
latè Rutg. Ruland. de commiss. p. 2. L. 1. per tot. B. Carpz. Pro-
cess. tit. 13. art. 7. it. p. 1. const. 16. def. 35. Frider. in Process. cap.
LXII. Chur. Sächs. Process. Ordnung / cap. 27. Ita senes etiam
die feriata admittuntur ad testimonium super ætate dicendum
l. 2. ubi gl. verb. ætates ff. de feriis junct. l. 3. §. 5. ff. de Carb.
edict.

X. Senibus autem impotentibus atque invalidis, ubi ju-
rare debent, necessitas ad Judicem veniendi remittitur. arg.
l. 15. ff. de jurejur. ubi Gothofredus, c. 8. x. de test. & attest. mittuntur
eis ergo domum ad suscipiendum juramentum Notarius judi-
cii unusque atque alter iudicii adfessor, vel etiam ipse iudex,
vocato ad hoc adversario. Beust. in d.l. n. 12. seqq. n. 24. Farinac.
de test. n. 77. q. 24. Tiraquell. d.l. n. 109.

XI. Denique ut pupilli, viduæ, valetudinarii, pauperes &c.
extra terminos provinciarum suarum in jus vocari haud pos-
sunt: ita nec senes l. un. Cod. quando Imperator. inter pup. &
vid. Oldendorp. Enchirid. Except. rubric. Except. declin. n. 15. quan-
quam illa Constantini in d. l. un. constitutio in Imperio hodie
non quidem ab Imperatore: sed ab ipsis Imperii ordinibus in
suis

suis territoriis impleri possit. vide Dn. Richter, in *divend. ad c. 5. x. de judic. c. 11. X. de foro compet.*

CAPUT IV.

De

Privilegiis Senum in causis criminalibus.

Th. I.

Reipublicæ interest, ne delicta maneant impunita *l. 51. §. 2. ff. ad L. Aquil. & pœnæ temerè remittantur l. 14. C. de pœn. quod & in senibus verum. Unde inter plures accusare volentes senior præfertur l. 16. ff. de accus. Facilior tamen in senibus temperandæ pœnæ ratio: & id hoc loco palmarium est, senes mitius puniri *l. 2. ff. de term. mot. l. 3. §. 7. ff. de SC. Silan. l. 108. ff. de R. J. Dn. Wissenb. ad R. J. iii. disp. XVII. th. 4. Menoch, d. A. J. Q. L. II. c. 329. n. 20. 21. præsertim illos, qui per omnem vitam habiti sunt inculpatis moribus & integritate vitæ conspicui arg. c. tempora. 2. c. XXVI. q. 7. & ibi Gl. in verbo: *ætatis senilis. l. 3. in f. C. de Episc. aud.***

II. Sc. in delictis pœna semper est imponenda secundum conditionem ac qualitatem personæ. *l. 11. l. 38. §. 9. ff. de pœnis. Itaque senex æque duro carcere ac juvenis non erit habendus. Gl. in l. 5. §. 4. ff. commod. l. 5. C. de cust. reor. ibi: *ætatemque vinctorum. Menoch. d. A. J. Q. L. II. c. 305. n. 8. Tiraquell. de pœn. leg. temp. c. 8. An autem & quando pro civili debito detinendus sit senex, vid. apud Cacheran. dec. 123. p. 347.**

III. Sed hæc res amplius distinctionem recipit, cum à Dd. passim, tum à Gomez. *Tom. III. var. Resol. c. 1. n. 68. traditam & à B. Carpz. pr. crim. p. 3. q. 144. ita informatam: aut delictum est tale, quod ultimum supplicium mereatur, v. g. homicidium, veneficium: aut non est tale, v. g. furtum, crimen falsi &c.*

IV. Illud ubi à se fuerit commissum, subdistinguendum: aut senex est integræ mentis ac prudentiæ, aut ob decrepitam ætatem sensuum ac iudicii integritatem amisit, ac pueri exitum facit.

V.

V. Priori ordinariam mortis poenam cum B. Carpz. scisco. Neque enim senilis infirmitatis hic ratio habenda, quemadmodum non obstat debilitatio ex partu relicta, quo minus mulier pręgnans ad mortem condemnata statim post partum (h. e. post 40. dies purgationis effluxos. Pingiz. *quest. Sax. g. inf.*) puniri possit. *l. 3. ff. de pęnis. Gomez. d. l. c. XIII. n. 37.* Ita sagis vetulis, quod se à Dęmone deceptas dicant, poena ignis haud mitigatur. Nec enim dęmon sine ipsarum consensu quicquam poterat. Dn. Feld. *Elem. p. II. m. 40. p. 3. art. 2.* In puncto adulterii à sene commissi, vide latę Carpz. *pr. Cr. quest. 62. n. 27. seqq.* P. Theodor. *coll. crim. disp. X. th. 4. lit. c. V. Pingiz. q. 57.*

Turpe senex miles, turpe senilis amor,
rectę Poeta quamvis ipse nequam censuit.

VI. Posteriores mitius puniendum ajo arg. *l. 7. C. de pęn.* neque temerę eculeo imponendum sive torquendum *l. 3. §. 7. ff. de pęnis.* quia infanti comparatur. Gail. *2. O. 110. n. 34.* Besold. *Vol. 2. consil. 28. n. 48.* Jul. Clar. *lib. V. Sent. §. ult. q. 64.* Farin. *q. 41. n. 24. 93.* terreri tamen posse, tradunt Dn. Carpz. *pr. crim. q. 118. n. 35. seqq.* Theodor. *coll. crim. disp. 9. th. 10. seqq.* Hic enim valeat illud: *Danni miserere senectę. 12. Ān.*

VII. Hoc verò (seu non capitale delictum, respice ad *aph. 3.*) aut poena corporis afflictiva, citra scilicet mortis irrogationem v. g. *fustigatione, abscissione membri, relegatione in loca dissita,* coercetur: aut multa tantum pecuniaria. Quod ad prius aliter iterum erit puniendus senex robustus & validus; aliter decrepitus atque infirmus, quę quidem corporis conditio iudicis arbitrio discernenda relinquatur.

IX. Ille scil. ordinarię, multo enim turpius peccat senex, *c. 28. c. 2. q. 7. c. 24. dist. 86.* pręsertim ille, qui *senectutem suam tanquam cloacam effecit, in qua, quicquid pręterita etas fędum habuit, confluat,* ut loquitur Autor Gyg. Galli, sub rubr. *Senectus delirans.* Cum enim in senibus calor incitans homines ad peccandum & vehementiam affectibus addens non sit, patet eos ex merito & perfecto vitio & non superatos ab nimis affectibus peccare. Quibus talibus ne quidem ulla senectutis privilegia prodesse debent. *arg. l. 37. §. 11. in f. ff. de minor.*

IX.

IX. Hic verò mitiùs tractandus, v. c. ad brevius tempus re-
legandus: citiùs enim mori præsumitur. *d. l. 2. ff. de term. mor.*
l. 6. ff. ad L. Jul. pecul. l. 108. ff. de R. J. l. 16. §. 3. in f. de pœnis. Ra-
tio, quod, cum hæc pœna sit sensus, alius autem robusti, alius in-
firmi corporis sensus sit: ita temperanda erit, ne qui mortem
non meruit, occasione pœnæ hujus propter infirmitatem cor-
poris vitam ipsam amittat.

X. In pœnis multam pecuniariam irrogantibus nihil in-
dulgendum seni, *arg. l. 5. ff. de jure immunit. ibi: maximè si non*
tam corporis habeat vexationem, quam pecunia erogationem. Adde
Besold. *vol. 2. conf. 28. n. 49. seqq.*

CAPUT V.

Miscella ac corollaria com- plectitur.

I.

CONTINENS in juventute, non præsumitur incontinens in sene-
cta, maxime si est literatus *c. 15. x. de præsumpt.* Sicut econtra
Charondas apud Stobæum *Serm. 42. 86. & 88.* In quibus civitati-
bus, inquit, senes impudentes fuerint, liberi etiam nepotesque
ipsorum impudentiâ laborabunt, citante Menoch. *VI. præsumt.*
58. n. 4.

II.

QUANquam homini cuique cursus unus est vitæ ab opifice datus,
cujus finis est omnino mors *l. ult. C. de Episc. & Cler. nemo tamè*
ita senex est, qui non præsumatur adhuc posse vivere ultra an-
num, ut est gl. in l. 68. ff. ad L. Falcid. quod his verbis S. Hie-
ronymus: Nemo tam fractis viribus & decrepita senectutis est,
ut non se putet unum adhuc annum esse victurum. Seneca Epist.
13. Nemo tam senex est, ut improbe unum diem non speret.

III.

TAMetsi centum anni longissimum vitæ hominum tempus dicantur
in l. 23. C. de SS. Eccl. item finis vitæ longævi hominis, l. 56. ff. de
usufruct. non tamen inde rectè inferitur, hominem præsumi
vivere centum annos. Regula enim non ex actu uno sive sin-
gu-

gulari, sed ex multis, ut universalis sit, confici debet. *DD. in c. 1. ff. d. R. 7. conf. Psalm. LXXX. vers. 11. latè Menoch. VI. præsunt. 49. Bellè Galli: il faut saluer les hommes jusques à trente ans avec un bien venu; jusques à cinquante, avec un bien trouvé, apres les cinquante ans avec un bon voyage.*

IV.

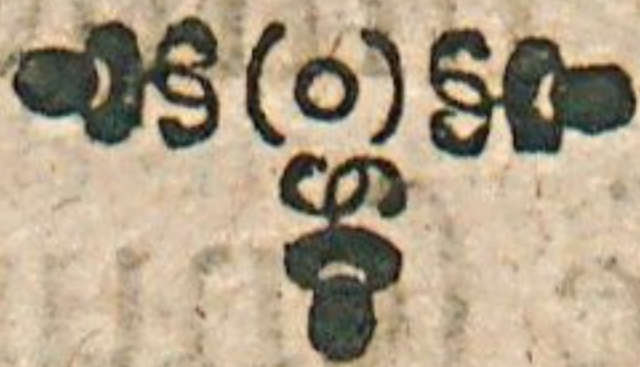
In dubio (puta si ambo in bello, ruina, naufragio, incendio, peste perierint) præsumitur prius mortuus senior quam juvenis, pater quam filius, (nisi hic sit adhuc impubes) uxor quam maritus &c. *DD. in l. 9. ff. de reb. dub. l. 68. ff. ad l. Falcid. arg. l. 15. ff. de inoffic. test. Did. Covarr. L. II. Var. Resol. 7. Menoch. VI. præsunt. 16. n. 30. & præsunt. 50. Dn. Strauch. Dissert. XI. th. 24. inf. Quæ res cum de superexistencia respectu successionis quæritur, magni momenti est, propterea præjudiciis Colleg. Jurid. firmata à Nobiliss. Dn. Bechmann, in prælect. ff. præct. Junge Bisciolum hor. subces. 2. L. XIII. c. 3. Ant. Gabr. in Comm. conclus. tit. de præsunt. conclus. 16. n. 3. citatos Besoldo Thesaur. pr. voce: Alter.*

V.

Ultimus agonizantium halitus annumeratur vitæ. *l. 18. §. 1. de manumiss. test. viventes enim morimur. Gell. VI. N. A. c. 13. Cujac. III. O. 34.*

VI.

Ætas quomodo probetur, *occas. l. 2. §. 1. ff. de excus. tut. junctæ l. 13. ff. de probat. expediemus. Vide Sfort. Odd. de rest. in integrum part. I. q. 37. per totum. Trentacincq. L. II. V. Res. tit. de minor. res. 2. fol. 137. Treutl. Vol. I. disp. XI. th. 8. lit. E. & F. ibique Bachov. Dn. Struv. Exerc. IIX. th. 43. Besold. Thesaur. præct. voce: Tauff. Buch & ibi Additionatores.*

D

BEU-

BEUSTIUS & juris studio &
pietate celebris
Olim erat. Hunc sequere, &
BEUSTIUS alter eris.

*Nobiliss. Dm. Conuictori suo LM 2.
gratul.*

Sebastianus Niemann/SS.Th.
D.P.P. & Superint.

BEUSTI, magnorum tradux
de sanguine patrum,
Congener & genti gemmaq;
flosq; tuæ.
Qui nunc vesticipes ubi vix
ingressus es annos
Canorum similem Te facis
esse senum.

In-

Indolis hoc canæ est tam mi-
tia dicere verba

Deq; SENUM doctas scribere

JURE notas.

Perge istam calcare viam: ju-
venemq; senemq;

Te manet haud macro fine
senilis honos.

*Generoso ac nobil. Dn. à Beust / feliciss. harum thesium Autori,
amico exoptatissimo, locupletissimas studiorum spes
LMq; gratulatur, simulq; avitarum virtutum
possessionem atq; eventum auguratur &
optat*

Theod. Lehmann / Annæmont.

J. U. Ddus PRÆSES.

Quæ Tibi me socii jungit concordia te-
cti

Atque animi plus illa fides, conatibus istis,
Queis juvenis senibus meritos defendis ho-
nores,

Non equidem me vile jubent effingere carmen,

Qua-

Quale opus est nostræ perquam miserabile
venæ,

Cui jam dudum ambos oculos avertit Apol-
lo:

Officii tamen ille mei, carissime, candor
Et generosorum reverentia magna Parentum
Et generi devotus honos tria dicere verba
Gratarique tuis per & omina prospera curis
Plaudere non ullis phaleris sed simplice versu
Suaserunt: studiis multum feliciter illæ
Cedant primitiæ, canæque adstructa senectæ
Præmia mox pulchra faciant Te fruge bea-
tum

Consiliis patriam fulcire senilibus aptum!

*Generoso Domino Contubernali, Amico ac Fautori
honorando de egregio studiorum specimi-
ne ex animo gratulatur*

Paulus Weidlich /
J. U. Stud.

F I N I S.

Jena, Diss., 1670 H-Sch

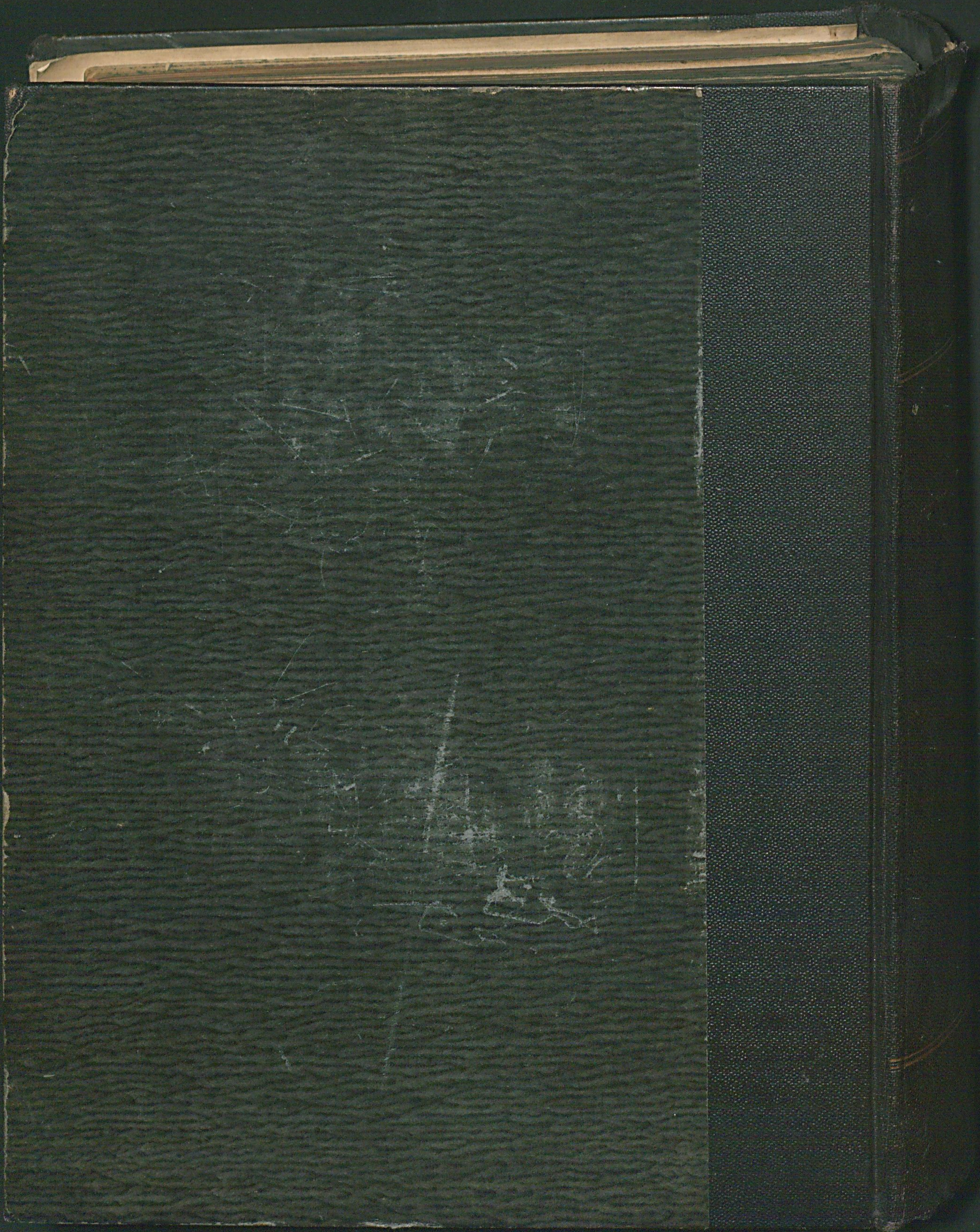
ULB Halle 3
004 853 261

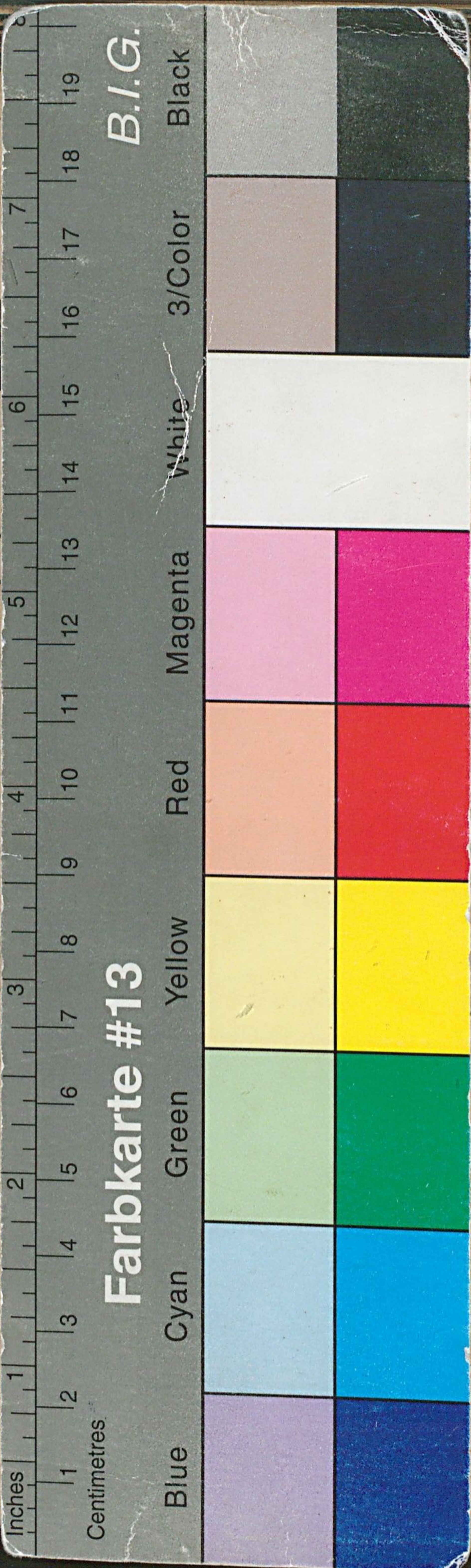
Sb.

Wort

1670, 21 26
12
2

V. J. C.
ctorum Ordinis

AC PRI
SENUM

DE
IO LEHMAN-
I. Dd.

e suo honorando
ertationem
litorum

A JENENSI
RICUS à Beuse

IR.
RESP.
LXX.

Æ,
MERIANIS.

26

